

İRAN ÜLKE BÜLTENİ

Eylül 2018

İçindekiler

GENEL BİLGİLER	1
MEVCUT SİYASİ VE İDARİ YAPI/YÖNETİM ŞEKLİ	2
GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM.....	3
İran'a Uygulanan Uluslararası Ambargoların/Yaptırımların Ekonomiye Etkileri	4
Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkiler.....	5
Türkiye ile İran Arasında Yürürlükteki Anlaşma ve Protokoller	6
Türkiye – İran Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA)	7
Pazar ile İlgili Bilgiler	7
Ticari Anlaşmazlıkların Çözümü	8
İran'da Düzenlenen Uluslararası Ticaret/Sanayi Fuarlarına Katılım Sağlanması	8
Dağıtım Kanalları	8
Tüketici Tercihleri	8
Reklam ve Promosyon	9
Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme.....	9
Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri.....	9
İŞ KONSEYİ KÜNYESİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İş Konseyi Çalışan Bilgileri.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İş Konseyi Hakkında	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Son Dönem Faaliyetler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İLETİŞİM BİLGİLERİ	9

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı: İran İslam Cumhuriyeti

Yönetim Şekli: Teokratik Cumhuriyet

Dini Lider: Ayetullah Ali Hamaney

Cumhurbaşkanı: Hasan Ruhani

Yüz Ölçümü: 1,636,000 km²

Toplam Nüfus: 81,2 milyon

Nüfus Artış Hızı: % 1.1

Ortalama Yaşam Süresi(Kadın-Erkek):

Erkek: 75, Kadın: 77

Nüfus Dağılımı(Etnik-Dini): Yüzde 99'u Müslüman olan İran nüfusunun (%90 Şii - %10 Sünni) yüzde

Konuşulan Diller: Farsça, Azerice, Kürtçe, İngilizce

Başkent: Tahran

Başlıca Büyük Şehirler: Tahran, Meşed, İsfahan, Kerec, Tebriz, Şiraz

Para Birimi: 1 Dolar = 42,000 İran Riyali (Resmi Kur)

1 Euro = 49,113 İran Riyali (Resmi Kur)

Saat Farkı: İran saati Türkiye saatinden 1 saat 30 dakika ileride bulunmaktadır. GMT'den 4 saat 30 dakika ileridedir.

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar: BM, İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamentolar Arası Birliği (İSİPAB), Developing 8 (D-8), Bağılantısızlar Hareketi (NAM), Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü (KSYÖ), Şangay İşbirliği Örgütü (Gözlemci Üye)

Resmi Tatiller: Perşembe ve Cuma; hafta sonu resmi tatil günleridir. Kamu kurumları tam gün tatildir. Kamu Tatil Günleri;

Hicri Takvime Göre Belirlenen Tatiller: Erbain (İmam Hüseyin' in ölümünün 40. günü), Hz. İmam Rıza'nın ölüm yıldönümü, Hz. Peygamberin ve İmam Cafer Sadık'ın Doğum günü, Hz. Fatıma'nın ölüm yıldönümü, Hz. İmam Musa Kazım'nın ölüm yıldönümü, Hz. Mehdi'nin Doğum yıldönümü, Hz. Ali'nin ölüm yıldönümü, Ramazan Bayramı , 1. Gün, Hz. İmam Cafer'in ölüm yıldönümü, Kurban Bayramı, Dini Bayram, Tasooa, Ashoora, Hz. Peygamberin ve İmam Hasan Mücteba'nın ölüm yıldönümü

- 10 Şubat İran Devrim yıldönümü
- 19 Mart Petrolün Millileştirilmesi günü
- 21-29 Mart Nevruz
- 01 Nisan İran İslam Cumhuriyeti günü
- 02 Nisan Doğa günü
- 04 Haziran İmam Humeyni'nin ölüm yıldönümü

MEVCUT SİYASİ VE İDARİ YAPI/YÖNETİM ŞEKLİ

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir.

İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır. İran, 31 vilayetten oluşmaktadır. Valiler, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır.

Dini Lider/Rehber (supreme leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), İslâm Cumhuriyeti'nin kurucusu Humeyni'n vefatından sonra (1989'da) seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Nizami ordu, Devrim Muhafızları, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir.

Anayasayı Koruyucular Konseyi (guardian council): Dini Liderlik Makamınca seçilen güncel bilgilere sahip 6 kişilik hukukçu heyetinden oluşan Anayasal bir kurumdur. 6 yıllık dönemler itibarıyla görev yapan bu kurumun başlıca görevi; İslâmi Danışma Meclisi kararlarının Anayasa'ya ve Devletin resmi mezhebine uygunluğunu denetlemektir. Ayrıca, cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılma başvurusunda bulunan aday adayları arasından adayları tespit etmektedir.

Devlet Uzlaştırma Konseyi (expediency council): Din adamı ağırlıklı Anayasayı Koruyucular Konseyi ile İslâmi Danışma Meclisi arasında yasama sürecine ilişkin ortaya çıkabilecek uzlaşmazlıkların giderilmesi amacı ile kurulmuştur. Anayasa değişiklikleri konusunda Dini Lidere görüş bildirir. Ayrıca, Meclis ve Anayasayı Koruyucular Konseyi arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarını inceleyerek alınacak nihai tutum konusunda Dini Lidere öneride bulunur. Üyeleri Dini Lider tarafından atanmaktadır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur. (<http://en.parliran.ir/>)

Yürütme (hükümet); Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güvenoyu alması gerekmektedir. Halen cumhurbaşkanlığı görevini Dr. Hassan Rouhani yürütmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır. (<http://www.president.ir/en/>) Son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenmiş olup, Cumhurbaşkanı Ruhani, oyların %57'sini alarak ilk turda ve ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Yargı; yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır. (<http://www.justice.ir/home>)

GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM

GSYİH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla): 418,9 milyar ABD doları (Kaynak: World Bank)

Kişi Başı GSYİH: 5,026 ABD Doları

Ekonomik Büyüme Oranı: % 3,8

İşsizlik: % 13.1 (Ortalama iş gücüne oranla)

Ekonomi Sektörel Dağılım: Sanayi: % 24.5, Tarım: % 18.8, Hizmetler: % 57.3, Petrol: % 9.4

Kredi Faiz Oranı: % 14

Kalkınma Programı-Öncelikli Sektörler: Bilim ve Teknoloji, Finans ve Bankacılık, Petrol ve Doğalgaz

Ana İhracat Kalemleri: Ham petrol, işlenmiş petrol ürünleri, etilen polimerleri ve demir cevherleri.

Ana İthalat Kalemleri: Buğday, pirinç, mısır ve elektrikli cihazlar.

Önemli Ticaret Ortakları: Çin, Hindistan, G.Kore, Türkiye.

Ekonomik Durum: Ekonomik geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına dayanmaktadır. Kamu ekonomisinin ve korumacılığın etkin olduğu ülkede son yıllarda özel sektör de gelişme göstermektedir. 1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur.

Söz konusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. (Enflasyon & Döviz Kurları-İMB-: http://cbi.ir/default_en.aspx)

Ayrıca, petrolün uluslararası fiyatının 2014 yılının ikinci yarısından itibaren otuz dolara kadar düşmesi, düşük olan üretim ve ihracatının yanısıra ihracat gelirinin de azalmasına ve dolayısıyla ekonomik büyümenin düşük kalmasına yol açmıştır. Ekonominin son iki yıldır durgunlaşması, bütçe açığı, yükselen işsizlik, değer kaybeden ulusal para, iç finansmanda yaşanan darboğaz ve dış ticaret açığıyla beraber cari işlemler fazlasındaki azalma ekonominin başlıca sorunlarıdır. Özetle, İran'ın ihracat ve bütçe gelirlerinin petrol ve doğalgaza bağımlı olması nedeniyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir.

Bu çerçevede, ülkenin özkaynak zenginliğine sahip Hükümetin öncelikleri arasında yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesidir.

Öte yandan; İran bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi, ambargo sonrası yeni dönemde hızlı ekonomik büyüme için ihtiyaç duyulan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellediği değerlendirilmektedir.

IMF'nin İran ekonomisi ve finans sistemi hakkında hazırladığı "2016 yılı ülke değerlendirme raporu" 2017 yılı Şubat ayında IMF'nin web sayfasında (<https://www.imf.org/~media/Files/Publications/CR/2017/cr1762.ashx>) hizmete sunulmuştur.

İran, cari işlemler bakımından fazla veren bir ülkedir. Ancak 2011 yılından beri fazla, düşüş eğilimindedir. İMB verilerine göre cari işlemler 2011 yılında 58 milyar dolar fazla verirken, bu durum 2015 yılında 9 milyar dolar seviyesine düşmüştür. Aynı şekilde petrol sektörü ihracatı da 2011 yılından beri düşüş trendi içindedir. Buna karşılık petrol harici sektörler ihracatı ise yükselme kaydetmektedir. Öte yandan, petrol hariç tutulduğunda, cari işlemler dengesi açık vermektedir.

IMF ülke raporuna göre; İran'ın toplam döviz rezervi (altın dahil) 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla 128 milyar dolar ve 132 milyar dolardır. 2018 yılında ise 148 milyar dolar olması öngörülmektedir. İran'ın toplam kamu borcu 2014 yılında 50 milyar dolar seviyesindeyken, 2015 yılında 158 milyar dolara yükselmiş, 2016 yılında ise 132 milyar dolara gerilemiştir. Kamu borcunun milli gelire oranı %35'tir. İran'ın dış borcu 2010 yılındaki 20 milyar dolar seviyesinden, 2015 yılında 6,3 milyar dolara gerilemiştir.

İran'da uygulanan KDV oranı %9, kurumlar vergisi %25, gelir vergisi ise kişilerin senelik gelire göre %0, %10 ve %20'dir. Temel gıdalar, tıbbi ilaçlar, tarım ürünleri ve el yapımı halılar KDV'den muaftır. Ayrıca, Serbest Ticaret Bölgeleri ve Özel Ekonomik Bölgelerde 10 ve 15 yıl süreli vergi muafiyetleri sözkonusudur. İran Hükümetinin 2017 yılı için belirlediği asgari ücret aylık 9,3 milyon Riyal'dır (245 dolar). Öte yandan, dört kişilik bir ailenin asgari geçim sınırı (living wage) ise 661 dolar olarak hesaplanmıştır.

OPEC üyesi olan İran toplam 157 milyar varil rezervi kapsamında ürettiği 3,9 milyon varil/gün petrolün 1,4 milyon varil/günlük kısmını ihraç etmiştir. Petrol varil fiyatının 50 dolar seviyesinde istikrar kazanması, yeni sahaların da devreye girmesiyle beklenen petrol ve doğalgaz üretim ve ihracat artışının ekonomisinin hızlı büyümesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede özellikle enerji sektöründe inovasyona yönelik yeni teknoloji yatırımlarına öncelik verileceği anlaşılmaktadır.

IMF'nin 2017 yılı Şubat ayında yayınladığı ülke raporunda, 2016 yılında artmaya başlayan enerji (petrol+gaz) ihracat gelirinin devam eden yıllarda da yükselmeye devam edeceği öngörülmektedir.

İran'a Uygulanan Uluslararası Ambargoların/Yaptırımların Ekonomiye Etkileri:

1980'li yıllardan itibaren ABD, BM Güvenlik Konseyi ve AB'nin muhtelif (yaptırım/ambargo) kararları neticesinde, bazı ticari malların sevkiyatı ve nükleer faaliyetle ilişkili her tür ekipman ticareti ve yatırımı yasaklanmış, ayrıca İranlı bazı tüzel ve özel kişilerin yurtdışı varlıkları dondurulmuştur. Bu kararlar ile, AB üyesi ülkelerin İran'la yatırım ve mali ilişkileri tamamen yasaklanmıştır. Bu süreç, İran'ın en çok petrol ihracatında dramatik bir düşüşe yol açmıştır. Bu olumsuz durum aynı zamanda döviz girişlerinin azalmasına yol açmıştır.

ABD Başkanı Donald Trump 8 Mayıs 2018 tarihinde İran ile mevcut Nükleer Anlaşma'dan geri çekildiğini açıklamıştır. ABD'li yetkililer en geç 4 Kasım 2018 tarihinde kadar ABD yaptırımlarının eski hali ile uygulanacağını açıklamışlardır. Hatırlanacağı üzere Ocak 2016'da, ABD ve AB İran'a uygulanan yaptırımların bir bölümünü kaldırmışlardı. Bu çerçevede, 2016 yılı itibarıyla birçok AB Firması İran ile çalışmaya başlamışlardı.

ABD, İran'a uygulanan yaptırımlar kapsamında "Özellikle Belirlenmiş İranlı Şahıslar ve Kurumlar " adı altında bir liste yayınlamış ve bu listede yer alan şahıs ve kurumlar ile iş bağlantısı kurulmasına engel getirmişti. Söz konusu durum yalnızca ABD'li firmaları kapsamıyor, anılan şahıs ve kurumlar ile ABD doları üzerinden işlem yapan diğer tarafları da kapsıyordu.

2016 yılında söz konusu listeden birçok kurum ve şahıs çıkartılmıştı. Ancak yeni durumda anılan şahıs ve kurumların yeniden listeye alınması gündemdedir. Yeni durumda, ABD'li olmayan ancak ABD ile iş yapan bir firmanın İran ile iş yapması halinde ABD'li iş ortakları ve ABD pazarı ile olan iş bağlantıları sona erebilecektir.

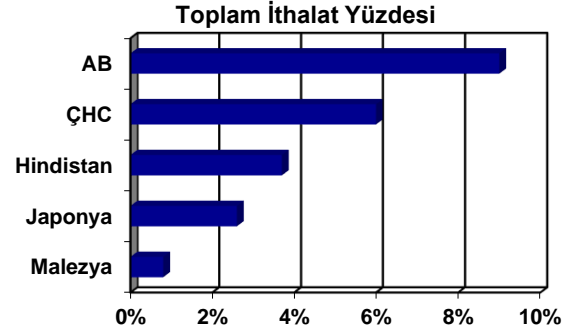
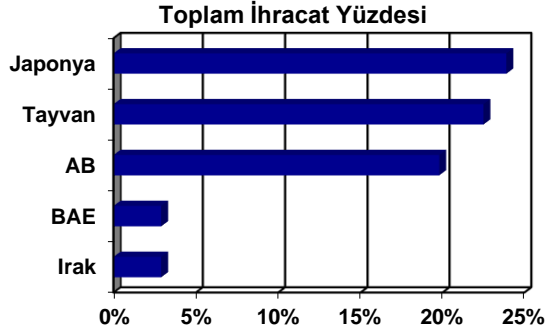
Söz konusu firmaların 6 Ağustos 2018 ve 4 Kasım 2018 tarihleri olmak üzere İran ile olan faaliyetlerini durdurmaları beklenmektedir. 6 Ağustos 2018 tarihi itibarıyla otomotiv, alüminyum ve çelik gibi metaller ile ilgili işlemlerin, 4 Kasım 2018 itibarıyla ise limanlar, deniz taşımacılığı, petrol ve petrokimya sektörleri ile ilgili

işlemlerin, İran'da petrol sektöründeki yatırımların, bankaların İran Merkez Bankası dahil olmak üzere İranlı bankalar ile işlemlerinin, tüm SWIFT işlemlerinin durdurulması gerekmektedir.

8 Mayıs 2018 tarihi öncesinde İranlı taraflar ile imzalanan sözleşmeler varsa firmalar 6 Ağustos ve 4 Kasım tarihlerinden sonra da İran ile işlemleri sözleşme bitim tarihine kadar devam ettirebileceklerdir.

Gıda, tarım ürünleri, ilaç ve tıbbi cihazlar yaptırım kapsamında değildir.

DEİK tarafından hazırlanan "Ambargo Sonrası İran Ekonomik ve Ticari Etki Analizi" için http://deik.org.tr/uploads/yayinlar/ambargo_sonrasi_iran_ekonomik_ve_ticari_etki_analizi/HTML/

Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkiler: İran ile 1996 yılında 1 milyar dolar seviyesindeki dış ticaret hacmi, 2012 yılında yaklaşık 22 milyar dolara ulaşmıştır. Dış ticaret dengesi, Türkiye aleyhine seyretmektedir. 2012 yılından 2017 yılına kadar düşüş trendi içinde olan ikili ticaret 2017 yılında ithalat artışından kaynaklı olarak 10,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2018 Temmuz ayı itibarıyla Türkiye'nin İran'a yaptığı ihracat 1,5 milyar dolar seviyesinde iken; İran'dan ithalat ise yaklaşık 4,5 milyar dolar olup dış ticaret dengesi negatif yönlü olarak devam etmektedir. Başlıca ihracat kalemleri ağaç ürünleri, otomotiv ve altın iken; önde gelen ithalat kalemleri ise kimyasallar, işlenmemiş çinko ve alüminyum olarak sıralanabilir. Dışa kapalı ekonomik yapısı, uyguladığı dış ticaret kontrolleri, yüksek gümrük tarifeleri, tarife dışı engeller, bankacılık ve ödemeye ilişkin sorunlar, iki ülke arasındaki ulaşım ağlarının yetersizliği ve sınır kapılarında karşılaşılan başlıca sorunlardır. Buna karşılık, İran Türkiye'nin Orta Asya pazarlarına ulaşımında en kısa güzergahtır.

Türkiye'nin İran ile Ticareti (Bin \$)				
Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2018*	1.504.831	4.538.914	6.043.745	-3.034.083
2017	3.259.995	7.492.170	10.752.165	-4.232.175
2016	4.966.176	4.699.777	9.665.952	266.399
2015	3.663.760	6.096.254	9.760.014	-2.432.494
2014	3.886.190	9.833.290	13.719.480	-5.947.099
2013	4.192.511	10.383.217	14.575.728	-6.190.705
2012	9.921.602	11.964.779	21.886.381	-2.043.176
2011	3.589.635	12.461.532	16.051.167	-8.871.898
2010	3.044.177	7.645.008	10.689.185	-4.600.831
2009	2.024.546	3.405.986	5.430.532	-1.381.439
2008	2.029.760	8.199.689	10.229.449	-6.169.929
2007	1.441.190	6.615.394	8.056.584	-5.174.204
2006	1.066.902	5.626.610	6.693.512	-4.559.709

*Ocak-Temmuz

Türkiye-İran Karma Ekonomik Komisyon 26. Dönem Toplantısı, Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanı Sayın Nihat Zeybekci ve İran İslam Cumhuriyeti Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanı Mohammed Shariatmadari eşbaşkanlıklarında, 25-26 Kasım 2017 tarihlerinde Tahran'da gerçekleştirilmiştir.

İran Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Raporu Sıralamasında 189 ülke arasında 120.sırada yer almaktadır. Ülkenin aşağıda bazı kalemlerin kolaylığı açısından sıralaması verilmiştir.

İş Kurmak	İnşaat İzinleri	Elektrik Elde Etmek	Mülk Kaydı	Kredi Almak	Azınlık Yatırımcının Korunması	Vergi Ödemek	Sınır Ticareti	Sözleşmenin Bağlayıcılığı	İflas İstemi
102	27	94	86	101	165	100	170	70	156

İran WEF Küresel Rekabet Raporu Sıralamasında 4.1 puan ile 74.sırada bulunmaktadır.

	Sıra/140	Puan		Sıra/140	Puan
Temel Gereksinimler	63	4,6	Verimlilik Arttırıcılar	90	3,8
Kurumlar	94	3,6	Yüksek Eğitim ve Öğretim	69	4,3
Altyapı	63	4,2	Ürün Piyasa Etkinliği	109	4,0
Makroekonomik Ortam	66	4,8	İşgücü Piyasa Etkinliği	138	3,2
Sağlık ve İlköğretim	47	6,0	Mali Piyasa Gelişimi	134	2,8
İnovasyon ve Gelişmişlik Faktörleri	102	3,3	Teknolojik Atiklik	99	3,2
İş Gelişmişliği	110	3,5	Piyasa Büyüklüğü	19	5,2
İnovasyon	90	3,1			

Türkiye ile İran Arasında Yürürlükteki Anlaşma ve Protokoller

24 Mayıs 2007 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Ticaret Anlaşması, İran ile Türkiye arasındaki ticaretin artırılması ve bölgede ekonomik entegrasyonun sağlanması yolunda önemli bir husus olup; Van Gölü Kuzey Geçiş Projesi'nin ilerleyen yıllarda tamamlanması ile iki ülke arasındaki taşımacılığın süresinin kısılması ve taşınan yük miktarının artması, böylece bölge içerisinde ticaret ve yatırım koridorlarının geliştirilmesi mümkündür.

Anlaşma Adı	İmza/Onay Tarihi
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	12.05.1980
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	09.03.1982
Ticaret Anlaşması	21.12.1996
Yatırımların. Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması	21.12.1996
Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması	21.12.1996
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardım Anlaşması	23.11.2000
Türk Eximbank-İran İhracat Garanti Fonu (EGFİ) Mutabakat Zaptı	14.06.2001
Türkiye- İran 16. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	26.12.2001

Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması	17.06.2002
Karma Ulaştırma Komisyonu Mutabakat Zaptı	26.09.2002
Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması	02.10.2002
Türkiye-İran 19. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	21.02.2007
Ortak Ticaret Komitesi 3. Dönem Toplantısı	13.12.2007
Türkiye-İran Sınır Ticareti Ortak Komitesi 4. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı	31.05.2008
Türkiye-İran Sınır Ticareti Ortak Komitesi 5. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı	12.10.2008
Türkiye-İran Enerji Mutabakat Zaptı	17.11.2008
Türkiye-İran 20. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	26.11.2008
Türkiye-İran 4. Dönem Ortak Ticaret Komitesi Mutabakat Zaptı	27.04.2009
Türkiye-İran Sınır Ticareti Ortak Komitesi 6. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı	07.2009
Türkiye-İran Teknik Düzenlemeler, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi Alanlarında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı	03.02.2010
Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantısı Protokolü	26.02.2014
Türkiye-İran Türkiye-İran Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA)	29.01.2014
24. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	16.04.2014
Türkiye-İran Hayvan Sağlığı ve Veterinerlik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	26.10.2016
Türkiye-İran 25. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	09.04.2016
TC Merkez Bankası-İran Merkez Bankası Arasında İşbirliğini Geliştirme Mutabakat Zaptı	21.09.2017
TC Merkez Bankası-İran Merkez Bankası Arasında Yerel Paralarla İkili Ticareti Desteklemeye Dair SWAP Anlaşması	09.10.2017
Türkiye-İran 26. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	26.11.2017

Türkiye – İran Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA)

Türkiye ve İran arasında 29.01.2014 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA) bulunmaktadır. Söz konusu anlaşma kapsamında, ülkemiz İran'dan 125 sanayi ürünüde taviz almış olup, 140 tarım ürünüde İran'a tercihli tarife uygulamaktadır. (TTA Ürün Listesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141104-2-1.pdf>)

Ayrıca iki ülke arasında 9 Ekim 2017 tarihinde imzalanıp henüz yürürlüğe girmemiş olan TC Merkez Bankası-İran Merkez Bankası Arasında Yerel Paralarla İkili Ticareti Desteklemeye Dair SWAP Anlaşması bulunmaktadır.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

İran, "Paris Birliği" olarak da bilinen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO), Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması Uluslararası Sözleşmesini 2002 yılında imzalararak taraf olmuştur. (<http://www.wipo.int>)

Bununla birlikte, İran'da fikri, sınai mülkiyet (ticari marka, patent, telif) haklarının korunması bağlamında, yerli-yabancı ayrımı gözetmeden piyasada taklit ürünlerin satışının engellenmesi önem taşımaktadır. (<http://iripo.ssaa.ir>) İran ithalatında, Çin'in ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Ticari Anlaşmazlıkların Çözümü (Tahran Tahkim Merkezi)

Yabancı firmaların İran'da ticari faaliyetleri esnasında İranlı firmalarla yaşadıkları uyuşmazlıkların mahkeme aşamasından önce çözülebilmesini teminen İran Ticaret Odası (<http://iccima.ir>) bünyesinde oluşturduğu bir Hakemlik Mekanizması bulunmaktadır. Ayrıca, İranlı ve yabancı firmalar arasındaki ticari anlaşmazlıkların çözümü amacıyla 21 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Tahran Ticaret ve Sanayi Odası nezdinde bir Tahkim Merkezi oluşturulmuştur. (<http://www.tccim.ir/english/>)

Tahran Ticaret Odası Tahkim Merkezinin İletişim Bilgileri:

Adres: Ghaemmaghame Farahane Avenue, Mirza Hasani Street, No:18 – Tehran

Tel: 00 98 21 -88 71 80 22 Eposta: legal@tccim.ir

İran'da Düzenlenen Uluslararası Ticaret/Sanayi Fuarlarına Katılım Sağlanması

Ekonomi üzerindeki uluslararası ambargoların kaldırılması, petrol üretiminin artırılması ve petrol fiyatının 50 dolar/varil seviyesinde istikrar kazanması, İran'ın döviz gelirinin artması, iç ticaret faaliyetlerinin ve yerli tüketimin canlanmasında başlıca etkenler olacaktır.

Bu çerçevede, İran'da düzenlenecek sektörel ticaret/sanayi fuarlarına katılım sağlanması önem taşımaktadır. Bazı uluslararası fuarlara Türkiye'den milli katılım sağlanmaktadır.

İran Fuarlarına "bireysel" veya "milli katılım" kapsamında ürünleriyle temsil sağlamak isteyen firmalarımız, Ekonomi Bakanlığımızın web sayfasının (www.ekonomi.gov.tr) –İHRACAT- başlığı altındaki –FUARLAR- bölümünü incelemesinde fayda görülmektedir. İran'da düzenlenen fuarların listeleri <http://eng.tpo.ir> veya <https://en.iranfair.com/> adreslerinde duyurulmaktadır.

Dağıtım Kanalları

İran'da ticari acenta ve distribütörlük aracılığı ile iş yapma biçimi oldukça yaygındır. Nakliye masrafları ucuz olduğu için firmalar kendi distribütörlük ağını kurmak yerine, kargo ve nakliye şirketleri ile çalışmaktadır.

Ülke çapında süpermarket zincirlerinin ve alışveriş merkezlerinin sayısı artmakla birlikte; Tahran'da bakkal ve butik gibi küçük ölçekli şirketler de oldukça yaygındır. Ayrıca, tarihi Tahran Kapalı Çarşısı da (Grand Bazaar), ülkenin ticaret ve ekonomi hayatındaki önemli yerini korumaktadır. Öte yandan, son yıllarda yabancı marka ürünlerin de yer aldığı modern alış-veriş merkezleri sayısında da artış söz konusudur.

Tüketici Tercihleri

İran'da tüketim harcamalarını ve talebini etkileyen faktörler şunlardır;

- Nüfusun yaklaşık %60'ı 30 yaşın altındadır.
- Genç nüfus eğitilidir ve dünya piyasalarını takip etmektedir.
- Uzun yıllar devam eden ambargolar; ekonominin daralmasına (ulusal sanayinin gelişmemesine, orta sınıfın zayıflamasına, gelir dağılımının bozulmasına, işsizliğin artmasına, enflasyon nedeniyle satın alma gücünün düşmesine) yol açmıştır.
- Kırsal alanlardan kentlere yaşanan göç, çarpık kentleşme ve kayıt-dışı ekonomi sorunlarını da beraberinde getirmektedir.
- Uluslararası ambargoların kalkmasıyla, gelirin artması, dolayısıyla iç piyasa ve tüketimin gelişmesi beklenmektedir.

- İthal mallara talep artmaktadır.
- Pazar araştırması, fuarlara katılım ve reklam gibi pazarlama teknikleri, markaya bağlılık sağlanması ve piyasa payının artırılması için önemlidir.

Reklam ve Promosyon

İran'da sıklıkla kullanılan bir pazarlama unsuru, işletim hakkı belediyelere ait olan şehir ilan panolarıdır. Radyo ve televizyon yayınları, devletin kontrolündedir. "Tehran Times" ve "Iran Daily", İngilizce olarak yayınlanan günlük gazetelerdir. Ayrıca "Press TV" adlı İngilizce kanal, uydu aracılığıyla izlenebilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Standart bilgilere ek olarak ürün etiketlerinde eşyanın brüt ağırlığı, ürünün menşei, imalatçının adı ve ticaret ünvanının yer alması gerekmektedir. Yiyecekler, kozmetikler ve medikal ve veterinerlik amaçlı tıbbi ürünler için özel etiketleme prosedürleri uygulanmaktadır. Etiketlerin ve kullanma talimatlarının Farsça dilinde hazırlanması bazı durumlarda kanunen gereklidir.

İran'a ihraç edilecek ürünlerin ürünün yapısına, taşıma şekline ve iklim koşullarına göre güvenli bir şekilde paketlenmesi gerekmektedir. Yabancı bir ticari marka ile ilgili şerit ve bandrol içeren ambalaj malzemelerinin ülkeye girişi yasaktır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türk Hava Yollarının Tahran, Tebriz, İsfahan, Şiraz, Ahvaz ve Meşhed'e seferleri bulunmaktadır. Türkiye ile İran arasında demiryolu ile yolcu taşımacılığı, İstanbul-Tahran-İstanbul arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş Trans Asya treni ve Van-Tebriz-Van arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş tren ile sağlanmaktadır. Ancak, güvenlik sorunları nedeniyle İran'a yönelik tren seferlerine bir süre ara verilebilmektedir. (TCDD Danışma Hattı: 444 8 233)

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve İran arasında demiryolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenli bir yol olabilecek iken; demiryolu hizmetlerinin yetersiz olması, özellikle Van Gölü geçişlerinde yetersiz Ro-Ro uygulamaları ve güvenlik kaygıları nedeniyle vagon taşımacılığı zorlaşmaktadır. (TCDD Yurtdışı Yük Taşımacılığı: <http://www.tcddtasimacilik.gov.tr/uluslararası>)

İLETİŞİM BİLGİLERİ

➤ Türkiye Cumhuriyeti Tahran Büyükelçiliği

Büyükelçi: Rıza Hakan Tekin

Telefon: +98 21 3 595 11 00

Faks: +98 21 3 311 79 28

E-posta: embassy.tehran@mfa.gov.tr

Posta adresi: Ferdowsi Ave. No. 337 P.O.Box: 11365-8758 Tehran

Facebook Adres: [facebook/T.C.TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ](https://www.facebook.com/T.C.TAHRAN_BUYUKELCILIĞI)

Twitter Adres: twitter.com/TahranBE

➤ Türkiye Cumhuriyeti Meşhed Başkonsolosluğu

Başkonsolos: Mehmet Doğan

Telefon: + 98 51376 451 50 (Tatil günleri ve mesai saatleri dışında): + 98 935 974 1707

Faks: + 98 51376 200 31

E-posta: consulate.mashhad@mfa.gov.tr

Posta adresi: T.C. Meşhed Başkonsolosluğu Bulvar-i Sajjad Khıyaban-i Gelayol No: 45 Mashhad-İran

Facebook Adres: [facebook/T.C.MEŞHED BAŞKONSOLOSLUĞU](https://www.facebook.com/T.C.MEŞHED_BAŞKONSOLOSLUĞU)

Twitter Adres: <https://twitter.com/TCMeshedBK>

➤ **Türkiye Cumhuriyeti Tebriz Başkonsolosluğu**

Başkonsolos: Çağlar Fahri Çakıralp

Telefon: +98 41 3327 18 82, +98 41 3327 18 83

Faks: +98 41 3332 49 07

E-posta: consulate.tebriz@mfa.gov.tr

Posta adresi: Kuye Vale Asr Khiyabani Forughi Falakai Homafar Kuçe-i Farhangian No:8 TEBRİZ

Facebook Adres: [facebook/T.C.TEBRİZ BAŞKONSOLOSLUĞU](https://www.facebook.com/T.C.TEBRİZ_BAŞKONSOLOSLUĞU)

Twitter Adres: <https://twitter.com/TebrizBK>

➤ **Türkiye Cumhuriyeti Urumiye Başkonsolosluğu**

Başkonsolos: Mehmet Bulut

Telefon: +98 44 3347 87 70 (santral), +98 44 3345 88 01-347 45 76(ikametgah)

Faks: + 98 44 3346 95 95

E-posta: consulate.urmia@mfa.gov.tr

Posta adresi: Khayabane Shahid Dr. Beheshti No:30 Orumieh-Iran

Facebook Adres: [facebook/T.C.TEBRİZ BAŞKONSOLOSLUĞU](https://www.facebook.com/T.C.TEBRİZ_BAŞKONSOLOSLUĞU)

Twitter Adres: <https://twitter.com/TebrizBK>

➤ **Türkiye Cumhuriyeti Tahran Ticaret Müşavirliği**

Ticaret Müşaviri: Cengiz Gürsel

Telefon: + 98 21 3391 3592

Faks: + 98 21 3392 4952

E-posta: tahran@ticaret.gov.tr

Posta Adresi: Ferdowsi Ave. No: 337 P.O.Box: 11365-8758 Tehran

➤ **Organization for Investment, Economic and Technical Assistance of Iran**

Telefon: +98 21 3396 7043, +98 21 3396 7770

E-Posta: m.khazaee@investiniran.ir

Web Sitesi: <http://www.investiniran.ir/en/home>